

# Marking Scheme

SUMMATIVE ASSESSMENT – II (2014-15)

Sanskrit (Class – X)

## सामान्य निर्देश :

1. अंकन योजना व्यक्तिपरकता को कम करने और एकरूपता बनाए रखने के लिए सामान्य दिशानिर्देश प्रदान करती है। अंकन योजना में दिए गए उत्तर सबसे अच्छे सुझाव वाले उत्तर हैं।
2. अंकन योजना में दिए गए निर्देशों के अनुसार ही उपयुक्त अंक दिए जाएँ, यह अपनी स्वयं की व्याख्या या किसी अन्य विचार के अनुसार नहीं किया जाना चाहिए।
3. वैकल्पिक तरीकों को स्वीकार किया जाए, अनुपात के अनुसार अंक दिए जाएँ!
4. यदि किसी प्रश्न का उत्तर दो बार दिया गया है और उनमें से कोई भी विद्यार्थी द्वारा काटा नहीं गया है, तब केवल पहले उत्तर को ही जाँचा जाना चाहिए तथा दूसरे पर “अतिरिक्त” लिखा जाना चाहिए।
5. यदि अंक योजना में कोई उत्तर नहीं दिया गया है अथवा दिया गया कोई उत्तर गलत पाया जाता है, तब सही उत्तर ज्ञात कर उसे मूल्यांकन के लिए प्रयोग किया जाए।

## General Instructions:

1. The Marking Scheme provides general guidelines to reduce subjectivity and maintain uniformity. The answers given in the marking scheme are the best suggested answers.
2. Marking be done as per the instructions provided in the marking scheme. (It should not be done according to one's own interpretation or any other consideration).
3. Alternative methods be accepted. Proportional marks be awarded.
4. If a question is attempted twice and the candidate has not crossed any answer, only first attempt be evaluated and 'EXTRA' be written with the second attempt.
5. In case where no answers are given or answers are found wrong in this Marking Scheme, correct answers may be found and used for valuation purpose.

खण्ड: 'क'

अपठित – अवबोधनम् ( 15 अङ्काः )

1	<p>I. एकपदेन-</p> <p>(i) जीर्णः</p> <p>(ii) दूरम्</p> <p>II. पूर्णवाक्येन-</p> <p>(i) दुर्गापुरे एकस्मिन् प्राचीनदेवालये दुर्गादेव्याः एका अतिरमणीया मूर्तिः व्यराजत।</p> <p>(ii) गजेन स्वशुण्डेन ध्वजस्तम्भः स्थापयितव्यः इति पुरातनी परम्परा आसीत्।</p>	10
---	---	----

	<p><b>III. निर्देशानुसारम् उत्तरत-</b></p> <p>(i) (स) गजाय</p> <p>(ii) (स) मार्जारशावकः</p> <p><b>IV. शीर्षकम्</b></p> <p>गजस्य दयालुता/गजस्य बुद्धिमत्ता</p> <p>अथवा अन्यत् किमपि समुचितं शीर्षकम्।</p>	
2	<p><b>I. एकपदेन</b></p> <p>मनुष्यलोके</p> <p><b>II. पूर्णवाक्येन</b></p> <p>(i) यः जनः आत्मजे, गुरौ, भृत्यवर्गे, दीने, बन्धुवर्गे च दयां न करोति तस्य जीवनं व्यर्थं भवति।</p> <p>(ii) काकः बलिं भुङ्क्त्वा जीवनं यापयति।</p> <p><b>III. निर्देशानुसारम्</b></p> <p>(i) (स) भुङ्क्ते</p> <p>(ii) (स) यः</p>	5
	<p><b>खण्डः 'ख'</b></p> <p><b>रचनात्मककार्यम् ( 15 अङ्काः )</b></p>	
3	<p>(i) मया</p> <p>(ii) पारिवारिकजनानां</p> <p>(iii) दीपमालोत्सवः</p>	5

	<p>(iv) मिलित्वा</p> <p>(v) कृत्वा</p> <p>(vi) मोमवर्तिकाः</p> <p>(vii) लक्ष्मीपूजनम्</p> <p>(viii) मात्रा</p> <p>(ix) आशासे</p> <p>(x) महोत्साहेन</p>	
4	<p>चित्रवर्णने छात्राः मञ्जूषातः शब्दान् गृहीत्वा पञ्च वाक्यानि लेखिष्यन्ति। प्रत्येकं शुद्धवाक्याय अङ्कद्वयम् निर्धारितम्। एकः तथ्याय एकः च भाषायाः शुद्धतायै।</p>	10
	<b>अथवा</b>	
	<p>छात्राः मञ्जूषायाः शब्दान् गृहीत्वा स्वेच्छया संस्कृतभाषायां पञ्च वाक्यानि लेखिष्यन्ति। प्रत्येकं शुद्धवाक्याय अङ्कद्वयं निर्धारितम्। तथ्याय एकः अङ्कः भाषायाः शुद्धतायै च एकः अङ्कः निर्धारितः।</p>	10
	<b>खण्डः 'ग'</b> <b>अनुप्रयुक्तव्याकरणम् ( 30 अङ्काः )</b>	
5	<p>(i) कोऽपि</p> <p>(ii) ने+अनम्</p>	4

	(iii) सत्+निधिं (iv) मृगाश्चरन्ति	
6	(i) (अ) विकलानि अंगानि यस्य सः (ii) (द) पुण्यकर्मणां (iii) (स) कलहविवादाभ्याम् (iv) (ब) गुरोः समीपम् (v) (अ) सचित्रम्	5
7	(i) (द) मोदमानः (ii) (स) मधुर+तल् (iii) (ब) अभिनेत्री (iv) (द) पिबन्ती (v) (स) महत्त्वं	5
8	(i) किमर्थम् (ii) बहिः (iii) कुतः (iv) कदापि (v) यदा-कदा	5

9	(i) चत्वारः (ii) तिस्रः (iii) पञ्च (iv) द्वौ (v) पञ्चाशत्	5
10	(i) (द) त्यजथ (ii) (ब) मन्दः (iii) (अ) करवाणि (iv) (स) पत्राणि (v) (ब) तानि (vi) (स) पठन्ति	6
<b>खण्डः 'घ'</b> <b>पठित-अवबोधनम् ( 30 अङ्काः )</b>		
11	I. नक्षत्रेण II. सूर्यस्य द्वे गती, उत्तरायणं दक्षिणायनम् च III. (i) (ब) कालाय (ii) (ब) पूर्णिमा	4
12	I. एकपदेन- ब्रह्मास्त्रेण ( परमास्त्रेण) II. पूर्णवाक्येन -	4

	<p>यत्र ब्रह्मास्त्रं प्रयुज्यते तत्र देशे द्वादशवर्षपर्यन्तं मेघः न वर्षति ।</p> <p><b>III. निर्देशानुसारम् -</b></p> <p>(i) (स) समाः</p> <p>(ii) (ब) पर्जन्यः</p>	
13	<p><b>I.</b> काकः</p> <p><b>II.</b> मातरः शिशून् कथयन्ति-अनृतं वदसि चेत् काकः दशेत् ।</p> <p><b>III.</b> (i) (ब) कटुभिः</p> <p>(ii) (अ) काकेभ्यः</p>	4
14	<p><b>(क)</b> (iii) यथा अग्निः मनुष्यम् दहति तथैव पुत्राणाम् मृत्योः जातः शोकः द्रौपदीम् दहति ।</p> <p><b>(ख)</b> (ii) अग्नेः तीव्रज्वालाः सर्वतः वर्धमानाः आकाशस्य लेहनम् इव कुर्वन्ति ।</p>	2
15	<p>(i) व्यसनम्</p> <p>(ii) केवलम्</p> <p>(iii) क्रन्दनम्</p> <p>(iv) समधिगच्छति</p>	4
16	<p>(i) कुत्र?</p>	5

	<p>(ii) किम्?</p> <p>(iii) कासाम्?</p> <p>(iv) केन?</p> <p>(v) कः?</p> <p>(पूर्ण प्रश्नवाक्यं लेख्यम्।)</p>	
17	<p>(i) एकः प्रच्छन्नभाग्य आसीत् दुष्टबुद्धिः च तस्य मित्रम्।</p> <p>(ii) तौ चौरकार्यार्थम् एकस्य धनिकस्य गृहम् अगच्छताम्।</p> <p>(iii) मार्गे एकः बालः तौ अकथयत् यत् भवन्तौ कुमार्गं किमथं न त्यजतः ?</p> <p>(iv) प्रच्छन्नभाग्यः तु समुपजातविवेकः गृहम् आगत्य सः सम्पूर्णां वातां पत्नीं कथयति।</p> <p>(v) पत्नी अकथयत्-अलम् चिन्तया, अधुना परिश्रमेण धनं प्राप्तव्यम्।</p> <p>(vi) सः परिश्रमेण प्रभूतं धनं प्राप्तवान्।</p> <p>(vii) एकस्मिन् दिवसे दुष्टबुद्धिः ईर्ष्यावशात् मित्रं प्रच्छन्नभाग्यं मारयितुम् तस्य गृहे सर्पम् अत्यजत्।</p> <p>(viii) सर्पः दुष्टबुद्धिम् एव दष्टवान्; अतः कथ्यते-साधुवृत्तिम् समाचरेत्।</p>	4
18	<p>(i) (स) तुष्यन्ति</p> <p>(ii) (स) एकता</p> <p>(iii) (द) सावधानः</p>	3
-o0o0o0o-		
